

यत्तु ``स्वजन्यबोधविषयत्वप्रकारकेच्छाविषयत्व¹मर्थे पदस्य² सम्बन्धः, पदे चार्थस्य विपरीतः, अस्य सम्बन्धत्वमन्यथाऽनुपपत्त्या कल्प्यते । एतादृशपरम्पराया अपभ्रंश³स्थले सम्बन्धता न⁴ स्वीक्रियते । अतः⁵ तत्र तत्सम्बन्धावगाहिज्ञानं भ्रम एव" इति⁶,

तदपि तुच्छम् । अङ्गुष्ठस्य⁷ तादृशेच्छाविषयत्वस्य सम्बन्धतोपगमे तादृशज्ञानविषयत्व-ज्ञानसमानकालिकस्व⁸विषयत्वादिपरम्पराया अपि विनिगमनाविरहेण सम्बन्धताप्रसङ्गात् । तस्मात्पदपदार्थयोः सम्बन्धान्तरमेव वाच्यवाचकभाव इति वदन्ति ।

यस्तु---

ज्ञाने पदानां शक्तिः, न त्वर्थे⁹ । तथा च¹⁰ तज्ज्ञानशक्तत्वं तद्वाचकत्वम् । तच्च तद्विषयकशाब्दधीजनकतावच्छेदकधर्मवत्त्वम् । स च धर्मो बह्यादिनिष्ठदानुकूला शक्तिरिव¹¹ पदार्थान्तरमेव । लाक्षणिकं नानुभाविक¹²मेवेति न तत्र शक्तिः । घटादिपदस्य मिति-मातृ-समभिव्याहृतपदार्थान्तरविषयकज्ञान¹³जनकत्वेऽपि न तद्वाचकत्वम्¹⁴ । तद्विषयकत्वावच्छिन्नज्ञानशक्तपदस्यैव तद्वाचकत्वात् । मितिमातृविषयकत्वेन च ज्ञानस्य न किञ्चित्पदशक्त्यता, ज्ञानसामान्यसामग्र्या एव मितिमातृभासकतया, पदान्तरस्य च¹⁵ तदर्थभासकतया तद्विषयकत्वस्य¹⁶ तत्पदजन्यताऽवच्छेदकत्वे मानाभावात् ।

¹विशेष्यत्वम् ग.

²पद ग.

³अपभ्रंशादि ग.

⁴न सम्बन्धता ग.

⁵ना.ग.

⁶संप्रदाय इति अ.ग.

⁷कंसे स्थापितम् ग.

⁸ज. स्वसमानकालीनज्ञान का. स्वसमानकालीनज्ञान ग. समानकालीनज्ञान मं.

⁹इदं वाक्यं ना.मं.

¹⁰“ज्ञाने” इत्यारभ्य “तथा च” इतिपर्यन्तं कंसे ग.

¹¹दाहानुकूलशक्तिवत् ग.

¹²चाननुभावकम् ग.

¹³ज. मितिमातृधी का. मितिमातृविषयकधी ग. मितिमातृमभिव्याहृतपदार्थान्तरविषयकज्ञान कुण्डलितं, मितिमातृधी मं.

¹⁴“यज्ज्ञानशक्तत्वेन पदज्ञानस्य शाब्दबोधजनकता, तस्यैव वाच्यत्वात् । एतेन कार्यान्वितज्ञानजनकतया सर्वेषामेव कार्यान्वितवाचकत्वापत्तिरित्यपि निरस्तम् । कार्यान्वितघटज्ञाने शक्तम् इत्येतादृशज्ञानत्वेन घटोपस्थित्यहेतुत्वात् । इति मीमांसकमतविशेषः । घटादिपदस्य मिति-मातृ-समभिव्याहृतपदान्तरार्थविषयकधीजनकत्वेऽपि न तद्वाचकत्वम्” अ.ग. । इदं तु सर्वथा असंगतमेव ।

¹⁵ना.ग.

¹⁶एतत् ग.